

miała zależeć od spełnienia umowy zawartej między elektem a jego wyborcami. Były to więc – zdaniem Romana Grodeckiego – pierwsze *pacta conventa*. Leszek zdawał sobie sprawę, że oddalenie Goworka, swego wychowawcy, doradcy i faktycznego kierownika jego polityki zda go zupełnie na łaskę wojewody Mikołaja. A przecież nie tak dawno dopiero wyzwoił się spod tej opieki, a doświadczenia jakie z niej wyniósł, nie skłaniały go do szukania jej na powrót.

Gdy Leszek Biały odmówił spełnienia warunku możliwych krakowskich – ci zwrócili się do jedynego żyjącego syna Mieszka Starego, Władysława Laskonogiego. Ten, „okazując wszystkim życzliwość i hojnie rozdając dary”, objął tron krakowski, prawdopodobnie jednak tylko na kilka miesięcy. Jeszcze w 1202 r., gdy zmarł wojewoda Mikołaj, wygnano Władysława, a na Wawel zaproszono ponownie Leszka Białego. Tym razem nie postawiono księciu warunku wygnania Goworka, gdyż jego główny antagonista już nie żył. Mimo to Leszek mianował Goworka tylko kasztelanem krakowskim, bowiem prawdopodobnie możni zawarowali urząd wojewody dla panów miejscowych. Być może właśnie od tego czasu w ziemi krakowskiej urząd kasztelana zaczął faktycznie wysuwać się przed stanowisko wojewody.

Władysław Laskonogi, a zwłaszcza Leszek Biały nie byli najstarszymi z żyjących w 1202 r. Piastów; w graniczącym z Małopolską księstwie opolsko-raciborskim rządził ostatni z Władysławowiców, Mieszko Płatonogi. Mimo powiększenia jego dziedziny w 1177 r. o kasztelanie bytomską i oświęcimską – w porównaniu z panującym we Wrocławiu bratem, Bolesławem Wysokim, dzielnicą Mieszka przedstawiała się skromnie, tym bardziej, że po śmierci w 1201 r. syna Bolesława, Jarosława, wydzielona mu wcześniej dzielnicą opolską wróciła w ręce jego ojca. W grudniu tegoż roku umarł Bolesław Wysoki, przekazując swe księstwo synowi, Henrykowi Brodatemu. Mieszko Płatonogi natychmiast (w 1202 r.) zajął Opolszczyznę, lecz walka z bratankiem uniemożliwiła księciu Raciborza aktywne wystąpienie z pretensją do Krakowa.

Po roku 1202 wytworzyły się w Polsce dwa obozy książąt. Do pierwszego należał Leszek Biały ze swym bratem Konradem, władającym Mazowszem i Kujawami, drugi zaś składał się z wygnanego Władysława Laskonogiego i seniora rodu, Mieszka Płatonogiego. Ugrupowanie Leszka Białego uzyskało poparcie polskiej-hierarchii kościelnej. Od 1198 r. głową Kościoła katolickiego był jeden z najwybitniejszych papieży Średniowiecza, Innocenty III. Za jego pontyfikatu autorytet papieństwa osiągnął nie spotykane nigdy dotąd wyżyny. Innocenty w praktyce realizował swą ideę wyższości władzy kościelnej nad świecką: sam decydował o wyborze cesarza i detronizował go, gdy mu się sprzeciwił. Za jego czasów zwierzchność Stolicy Apostolskiej uznawały Węgry, Aragonia, Portugalia, Norwegia i Anglia. W Polsce gorliwym wykonawcą idei Innocentego był arcybiskup gnieźnieński, Henryk Kietlicz, którego dążenia szły w kierunku umocnienia dyscypliny kleru i upowszechnienia celibatu duchownych oraz emancypacji Kościoła spod władzy świeckiej. Zamierzenia arcybiskupa spotkały się jednak z oporem nieodrodnego syna Mieszka Starego, Władysława Laskonogiego.

Jeszcze w 1205 r. Władysław zainteresowany zagrożonym ekspansją duńską Pomorzem, odstąpił Henrykowi Brodatemu ziemię kaliską w zamian za lubuską, opanowanie której stwarzało księciu Wielkopolski możliwość prowadzenia aktywnej polityki na Pomorzu Zachodnim, gdzie panowali dwaj jego sio-

Pieczęć Leszka Białego

strzeńcy, Bogusław II i Kazimierz II. Odstąpiona zaś Henrykowi ziemia kaliska należała prawdopodobnie do ojcowizny Władysława Odonica, w owym czasie piętnastoletniego syna Odon. nad którym Laskonogi sprawował opiekę. Syn Odon rozpoczął już nowe pokolenie książąt dzielnicowych, których ambicje polityczne nie wykraczały poza zdobycie dla siebie – obojętne w jaki sposób – możliwie największej dzielnicy. Mimo uległości wobec Kościoła, nie zyskał sobie Odonic przychylną opinię nawet u duchownych kronikarzy, którzy od jego „częstego spluwania” obdarzyli go przydomkiem „Plwacz”.

Niezadowolony z przeciągającej się opieki Laskonogiego oraz z uszczuplenia jego dziedzictwa, wystąpił Odonic przeciwko swemu stryjowi. Nawiązał kontakt z arcybiskupem Kietliczem, który wiodąc z Władysławem spór, rzucił w 1206 r. na księcia kłatwę. Gdy Władysławowi udało się wygnać obu swych przeciwników, znaleźli oni schronienie na dworze Henryka Brodatego. Książę Wrocławia poszedł nawet dalej, godząc się, pod wpływem arcybiskupa na zwrot Odonicowi ziemi kaliskiej. W przypadku gdyby Odonicowi udało się zdobyć również dzielnicę poznańską, Kalisz miał wrócić w ręce Henryka Brodatego. Natomiast wygnany arcybiskup udał się do Rzymu, gdzie Innocenty III zdecydowanie go poparł i wezwał książąt polskich do udzielenia mu pomocy. To papieskie wezwanie znalazło oddźwięk przede wszystkim u Leszka Białego. W 1207 r. poddał

Pieczęć Iv

się księ
konfirm
Krakow
Biały na
pa, któr
W
strony.
Władys
swym b
ze z ks
Uz
r papie
wydał n
strzeżar
czający
skomun
korzyść
szym w
księcia
stolicy
Brodate
korzystr
w podni